

# CONSIDERAȚII JURIDICO-PROCESUALE PRIVIND UTILIZAREA CUNOȘTIINȚELOR SPECIALIZATE LA CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI

**Ionuț POPESCU**, doctorand, ULIM

Recenzent: **Mihai SORBALA**, doctor în drept, conferențiar universitar

## **LEGAL-PROCEDURAL CONSIDERATIONS REGARDING THE USE OF SPECIALIZED KNOWLEDGE IN EXAMINATION OF THE CRIME SCENE**

*The present work contains the concept of the notion “specialized knowledge” which was formulated after a thorough analysis of various opinions from the specialized literature. The author reveals the main forms in which the specialized knowledge is used in the penal process putting forward a new form of its application at the situational expertise of the crime scene. He also brings arguments in favor of the suggestions of lege-ferenda.*

**Keywords:** forensic specialist, examination of the crime scene, technical-scientific resolution, situational expertise of the crime scene

*În lucrare, în baza analizei diverselor opinii din literatura criminalistică de specialitate cu privire la noțiunea de ”cunoștințe specializate”, este formulat conceptul a astfel de cunoștințe. Sunt expuse formele principale de utilizare a cunoștințelor specializate în procesul penal, argumentându-se o nouă formă de aplicare a acestora la efectuarea expertizei situaționale a locului faptei. Se argumentează propuneri de lege-ferenda.*

**Cuvinte-cheie:** specialist criminalist, cercetarea la fața locului, constatarea tehnico-științifică, expertiza situațională a locului faptei

Realizarea obiectivului general al procesului penal privind descoperirea și cercetarea rapidă a infracțiunilor în mare parte depinde de aplicarea eficientă și la scară largă a cunoștințelor specializate, a metodelor și mijloacelor tehnico-științifice ceea ce, la rândul său, presupune o anumită organizare și dirijare a acestui gen de activitate de către organele de urmărire penală. Se poate de afirmat cu certitudine că traseologia practică nu se poate lipsi de folosirea cunoștințelor specializate ale persoanelor versate. Chiar dacă anchetatorul deține un înalt nivel de instruire și pregătire profesională, posedă cunoștințe specializate în anumite varietăți de expertize judiciare, el, conform legii, nu este în drept să efectueze careva cercetări ce țin de utilizarea a astfel de cunoștințe din domeniile științei, tehnicii, artei, meseriei sau altui domeniu.

Tocmai din acest considerent, în cadrul soluționării chestiunilor ieșite din competența anchetatorului, se cere a valorifica sprijinul persoanelor versate — a specialiștilor și experților judiciari. Cunoștințele și experiența lor profesională, priceperea de a aplica metode și mijloace tehnico-criminalistice în scopul descoperirii, fixării,

ridicării și cercetării materialelor de probă, stabilirea faptelor concrete, relevarea unor legături ascunse, însușiri, caracteristici ale obiectelor supuse cercetării etc., ajută semnificativ ofițerii de investigații, organele de urmărire penală în activitatea lor profesională de investigare a infracțiunilor și de probare a circumstanțelor cauzei.

În literatura de specialitate criminalistică și procesuală s-au făcut diverse încercări de a concretiza noțiunea de „cunoștințe specializate”. În opinia unora dintre ei cunoștințele specializate prezintă „cunoștințe profesionale din domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului necesare pentru soluționarea chestiunilor legate de investigarea infracțiunilor”<sup>1</sup>. După părerea altor autori, acestea „sunt cunoștințe slab cunoscute în masă, inaccesibile pentru cercurile largi de populație, altfel spus, cunoștințe ce sunt deținute de un cerc îngust de specialiști”<sup>2</sup>. Tot în aceiși cheie se expune și savantul procesualist Iu.K.Orlov, care declară că, cunoștințele speciale sunt cele ieșite din cadrul pregătirii generale și experienței curente a omului, acestea fiind posedate de un cerc mai mult sau mai puțin restrâns de persoane”<sup>3</sup>.

De observat că această determinare nu conține indicații cu privire la necesitatea unei pregătiri teoretice și practice a persoanelor ce dețin cunoștințe specializate. Mai mult, în această noțiune lipsește și alt element, important din punctul nostru de vedere, precum prezența la persoanele respective a deprinderilor de a aplica astfel de cunoștințe în activitățile de rigoare.

Dar și cazul, în care autorii enumeră în definiție toate elementele ce caracterizează cunoștințele specializate, subliniind totodată că, ele „nu sunt general cunoscute” că, ele sunt „restricționat accesibile”, apar un rând de întrebări legitime. Astfel, conform opiniei autorilor „Enciclopediei criminalistice”, speciale sunt „cunoștințele larg necunoscute în domeniul jurisprudenței, obținute ca urmare a pregătirii profesionale sau în cursul unor activități pe o anumită specialitate folosite în scopul soluționării problemelor deosebite ce apar în cadrul urmăririi penale sau a dezbaterilor judiciare”<sup>4</sup>. În fond, la fel este interpretată această noțiune și în unele teze de doctorat din spațiul vorbitorilor de limbă română. Spre exemplu, E.Baltaga apreciază noțiunea în cauză că „sistem de cunoștințe științifico-practice dintr-un domeniu sau altul al științei, tehnicii și tehnologiilor moderne, artei sau meșteșugului și deprinderile obținute de o persoană concretă în rezultatul studiilor specializate și antrenării profesionale”<sup>5</sup>.

Asemănător, dar cu mici modificări textuale conceptul este interpretat și de un alt autor — I.N.Sorokateaghin, care prin „speciale” înțelege „cunoștințele ce oglindesc nivelul contemporan de dezvoltare a unei branșe a științei, tehnicii, artei, meseriei, obținute pe parcursul unor pregătiri aparte sau în rezultatul unor experiențe pro-

1 Белкин Р.С. Криминалистика. Краткая энциклопедия. М.,1993. с.80.

2 Эйсман А.А. Заключение эксперта. Структура и научное обоснование. М., 1967, с.91.

3 Орлов Ю.К. Заключение эксперта и его оценка по уголовным делам. М.,1995, с.6.

4 Криминалистическая энциклопедия. /Под редакцией Р.С.Белкина.Алмааты, 1995, с.132.

5 Baltaga E. Aplicarea cunoștințelor speciale medicale la cercetarea cauzelor penale. Teză de doctorat. Chișinău:ULIM, 2012, p.63.

fesionale care nu sunt general accesibile și cunoscute, utilizate în scopul stabilirii adevărului în cauzele instrumentate și în condițiile statuate de lege<sup>6</sup>.

Întrebarea este — ce înseamnă sintagma „nu sunt general accesibile și cunoscute” în jurisprudență? S-a avut oare în vedere că cunoștințele expertului în ramurile expertizelor criminalistice tradiționale nu sunt deținute de anchetator, care efectuează urmărirea penală sau judecător care judecă cauza? Dacă este așa, atunci cum rămâne cu aprecierea raportului expertului de către organul de urmărire penală și judecător? Este de la sine înțeles că, în cazul unor genuri de expertiză, metodică efectuării cărora include metode și tehnici instrumentale destul de complexe, anchetatorii pot aprecia doar partea formală a astfel de rapoarte. Este evident că, pentru a evalua, spre exemplu, aspectul fundamentării științifice a raportului respectiv, ei trebuie să posede un volum de cunoștințe, aproape similar cu cel al expertului. Probabil, tocmai acest lucru l-au avut în vedere autorii, utilizând sintagma „nu sunt general accesibile și cunoscute în jurisprudență”. Deci, luând în calcul cele menționate, folosirea din această perspectivă a expresiei în cauză, o credem nu pe deplin corectă.

Cele menționate au afinitate cu o altă problemă: dacă cunoștințele juridice sunt sau nu specializate? Este justificată, în opinia noastră, obiecția autorului V. Arseniev la unele opinii precum că conceptul de cunoștințe specializate, nu a putut, chipurile, să cuprindă și cele juridice<sup>7</sup>. De observat în acest context că, parte componentă a cunoștințelor juridice sunt cele criminalistice, aplicarea cărora exteriorizându-se în forme la fel ca și oricare alte cunoștințe specializate: efectuarea expertizelor criminalistice, participarea specialistului-criminalist în activitatea de descoperire și cercetare a infracțiunilor (depistarea, fixarea, ridicarea și examinarea materialelor de probă). Aceasta însă nu înseamnă că, dacă expertul posedă cunoștințe în aspectele juridice ale cazului penal sau civil el, în această bază, ar avea dreptul de a efectua expertize „juridice”. La fel ca și ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul, care dețin cunoștințe speciale (nejuridice), în conformitate cu legea, nu este în drept să înlocuească expertul, iar acesta din urmă nu se poate implica în activitatea organului de urmărire, întrucât va încălca legea, îmbinând două funcții procesuale — a expertului și a ofițerului respectiv. Oricum, dacă însă expertul, în cadrul soluționării sarcinilor sale expertale, i-și asumă funcții ce țin de activitatea anchetei sau a instanței de judecată, atunci raportul acestuia i-și pierde valoarea sa probantă. Expertiza nu interpretează legea.

Și atunci, ce trebuie de înțeles prin „cunoștințe specializate”?

Analizând și sintetizând definițiile acestui concept, expuse în literatura criminalistică și procesuală de specialitate, trebuie spus că există două puncte de vedere

6 Сорокотягин И.Н. Криминалистические проблемы использования специальных познаний в расследовании преступлений. Автореф. дисс. д-ра юрид. наук. Екатеринбург, 1992, с.14-15.

7 Арсениев В.Д. Специальные знания и научно-технические средства в уголовном процессе. В: Криминалистические и процессуальные проблемы расследования: Межвузовский тематический сборник. Барнаул, 1983, с.39-40.

asupra acestei probleme. Primul — că, cunoștințele specializate sunt, în esență, cunoștințe științifice. Al doilea că, cunoștințele specializate sunt cunoștințe dobândite în procesul unor instruirii și activități profesionale. Adepții primului punct de vedere î-și întemeiază poziția lor prin faptul că atât tehnica, cât și arta sau meseria se bazează pe datele științei<sup>8</sup>. Oponenții acesui punct de vedere consideră că, cunoștințele științifice nu reprezintă unicul domeniu al cunoștințelor specializate, aplicate în cadrul efectuării expertizelor judiciare, că astfel de cunoștințe se acumulează și în procesul de instruire și activitate practică, confirmându-și această concluzie cu exemple din practica efectuării expertizelor în cauzele de investigare a accidentelor rutiere, legate de exploatarea transportului auto și diverselor mecanisme<sup>9</sup>. Altfel spus, tocmai activitatea practică, bazată pe cunoștințe teoretice, într-o ramură sau alta a științei, tehnicii, artei, meseriei, permite subiectului să elaboreze volumul necesar de cunoștințe specializate.

În opinia noastră, diferență substanțială între aceste două puncte de vedere, nu există. Unul completează celălalt. Este de la sine înțeles că, experiența acumulată în procesul activității practice joacă un rol important în definirea cunoștințelor specializate. Însă, fără cunoștințele științifice de rigoare, ce ar permite, spre exemplu, să sistematizăm rezultatele materialelor prelucrate în procesul activității practice în scopul perfecționării de mai departe a nivelului său profesional, subiectul nu poate fi atribuit în sensul deplin a acestui termen la categoria specialiștilor, care dețin cunoștințe specializate.

Strict vorbind, putem vorbi încă de un punct de vedere asupra acestei probleme, conform căruia, cunoștințele specializate includ în sine nu numai datele științifice și experiența practică dar și informații din domeniul tehnicii. Astfel, în opinia savantului V.G.Gruzkova, cunoștințele specializate trebuie să îmbine cunoștințe științifice, care permit a descoperi natura și esența fenomenelor studiate, pe de altă parte — și experiența de viață, adică cei mai raționali și eficienți algoritmi de activitate practică. Tot aici, în rândul al treilea, trebuie incluse și cunoștințele din sfera tehnicii, în care se acumulează informația tehnico-științifică contemporană și experiența realizării practice a acesteia. Toate aceste elemente se manifestă într-o unitate dialectică<sup>10</sup>.

Este greu de acceptat o astfel de abordare, chiar și din motivul că obținerea datelor din domeniul tehnicii ce conservă informațiile tehnico-științifice și experiența implementării lor practice este imposibil fără a deține astfel de cunoștințe științifice și experiență de activitate practică. Mai mult, operațiunile tehnico-științifice îndeplinite de expert pentru realizarea sarcinilor expertale, nu pur și simplu se sprijină pe cunoștințe științifice și experiența practică, dar se află într-o interconexiune și

8 Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. М., 1968, с.470.

9 Лисиченко В.К. Использование специальных познаний в следственной и судебной практике. Учеб. пособие. Киев, 1987, с.20.

10 Грузкова В.Г. Об объеме специальных знаний судебного эксперта. В: Актуальные вопросы судебной экспертизы и криминалистики. Харьков, 1968, с.37.

interdependență strânsă, încât este extrem de complicat să tragem o linie de hotar dintre ele. De aceea, în opinia noastră, nu este necesar a le evidenția într-o formațiune structurală aparte.

De aici și concluzia: *cunoștințe specializate constituie datele sistematizate, obținute în procesul activității practice și științifice în diversele sfere, și care sunt bazate pe cunoașterea elaborărilor științifice din domeniile respective de cunoaștere, folosite în scopul soluționării chestiunilor ce apar în cadrul investigării infracțiunilor și judecării cauzelor judiciare concrete.*

Nu întâmplător în definiția noastră nu amintim domeniile concrete de cunoștințe specializate, întrucât chiar și alin (1) al art.142 a CPP al R.Moldova le enumeră și interpretează foarte larg: „știință, tehnică, artă, meșteșug sau alte domenii”<sup>11</sup> (sublinierea ne aparține — P.I.). După cum ne mărturisește practica, este imposibil de adus o listă exhaustivă ale domeniilor de cunoștințe specializate. Alin (3) al aceluiași articol al CPP stabilește că „în calitate de expert poate fi numită orice persoană care posedă cunoștințele necesare pentru a prezenta concluzii care se referă la circumstanțele apărute în legătură cu cauza penală și care pot avea importanță probatorie pentru cauza penală”.

Considerăm puțin probabilă necesitatea de a aduce aici și alte definiții, deoarece acestea în redacțiile diverșilor autori, cu unele detalizări, se repetă. Acest lucru, exemplificativ, îl putem observa chiar din definiția cercetătorilor Gh. Golubenco, Dr.Chiotici: „cunoștințe specializate sunt oricare cunoștințe din știință, tehnică, artă, meșteșug, alte sfere ale activității umane (exceptând domeniul dreptului material și procesual), obținute în rezultatul unor pregătiri și experiențe profesionale sau ca urmare a unor îndeletniciri și experimente practice, aplicate în scopul soluționării problemelor, apărute în cadrul înfăptuirii justiției”<sup>12</sup>.

În altă ordine de idei menționăm că, aplicarea cunoștințelor specializate se manifestă pe parcursul tuturor stadiilor procesului probator: colectarea, examinarea, evaluarea și utilizarea materialelor de probă. Însă, cele mai palpabile rezultate în utilizarea a astfel de cunoștințe se ating în stadia colectării și cercetării probelor.

Deja, în etapa inițială a investigării cauzelor penale, în cadrul realizării majorității acțiunilor de urmărire penală efectuate cu ocazia recoltării probelor, apare necesitatea în utilizarea diverselor genuri de cunoștințe specializate. Chiar în prima acțiune de urmărire penală, care mai des este efectuată de către organul de urmărire penală — cercetarea la fața locului — acțiune, care incontestabil, deține importanță primordială în cercetarea faptelor penale.

11 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003. Disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=110260&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110260&lang=ro)

12 Golubenco Gh., Chiotici Dr. Noțiunea „cunoștințe specializate,” în dreptul procesual penal al României și Republicii Moldova. În: Materialele conferinței internaționale de la București din 30.10.2016: „Metode și tehnici criminalistice folosite în investigarea infracțiunilor de corupție, asimilate sau conexe,„. București:ACR, 2017, p.297.

În cadrul înfăptuirii cercetării locului faptei se depistează și se colectează un mare volum de informație criminalistică autentică, servind drept bază de cercetare a majorității covârșitoare a dosarelor penale. Practica mărturisește că specialistul criminalist este antrenat de către organul de urmărire penală preponderent pentru al ajuta la examinarea caracterului și localizării urmelor materiale, în stabilirea mecanismului formării lor, în aprecierea unor sau altor circumstanțe ale cauzei, în determinarea prezumțivelor itinerare ale făptuitorului și desprinderii informației din aceste urme despre personalitatea lui.

Legea procesual penală, în alin (1) al art.87 CPP RM determină specialistul ca „persoana chemată pentru a participa la efectuarea unei acțiuni procesuale în cazurile prevăzute de prezentul cod, care nu este interesată în rezultatele procesului penal”<sup>13</sup>. Tot aici, sunt stipulate obligațiile și drepturile specialistului. În alin (5), p.5-6 se statuează că specialistul are obligația „să aplice toate cunoștințele și deprinderile sale speciale pentru acordarea de ajutor organului care efectuează acțiunea procesuală la *descoperirea, fixarea sau excluderea probelor* (cursivul nostru — P.I.), la aplicarea mijloacelor tehnice și a programelor computerizate, la formularea întrebărilor pentru expert, să dea explicații referitor la problemele ce țin de competența sa profesională”.

Din cele menționate observăm că în lista activităților de recoltare a materialelor de probă, evidențiată mai sus, nu sunt incluse acțiunile de examinare preliminară și ridicare a probelor, în care specialiștii oferă un ajutor semnificativ organului de urmărire penală în interpretarea urmelor în condiții de teren și desprinderea informației de căutare. La acest capitol s-au mai făcut referiri în acest sens pe paginile literaturii de specialitate<sup>14</sup>. Ne alăturăm poziției acelor autori care consideră că lanțul logic al activităților dispuse de lege specialistului cu urmele la fața locului, trebuie să includă și elementele susindicate. Prin urmare, se impune completarea punctului 5) al alin (5) al art 87 CPP RM în următoarea redacție: „să aplice toate cunoștințele și deprinderile sale speciale pentru acordarea de ajutor organului care efectuează acțiunea procesuală la descoperirea, fixarea, **examinarea, ridicarea** sau excluderea probelor, la aplicarea mijloacelor tehnice și a programelor computerizate, la formularea întrebărilor pentru expert, să dea explicații referitor la problemele ce țin de competența sa profesională”.

De menționat că și Regulamentul Centrului Tehnico-criminalistic și Expertize judiciare (CTCEJ) al IGP<sup>15</sup> MAI RM nu reglementează activitatea de examinare preliminară a urmelor la fața locului de către specialist. Regulamentul în cauză stipulează doar realizarea examinărilor de teren a locului faptei de către CTCEJ în situațiile de crime grave și deosebit de grave, cu rezonanță social sporită și efectuarea constatărilor tehnico-

13 Codul de procedură penală al Republicii Moldova

14 Badia A. Metode și mijloace tehnico-criminalistice contemporane aplicate la cercetarea la fața locului: tz. de doct. în drept. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI RM, p.172, 2017. 210 p. Disponibil: [www.http://cnaa.acad.md](http://cnaa.acad.md)

15 Regulamentul Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare al Inspectoratului General al Poliției adoptat prin Ordinul MAI RM nr.192 din 17.06.2013// <http://www.mai.md/dirtehnrim.md>

științifice ca răspuns la demersurile organelor de urmărire penală. Credem că, întrucât CPP RM prin art.87 impune un rol activ al specialistului în ajutorarea anchetatorului la efectuarea procedurilor probatorii, astfel de examinări urmează a fi realizate în toate cazurile de cercetare la fața locului, acestea fiind specificate expres în acest Regulament.

Analiza art.87 al CPP RM arată că specialistul în activitățile de teren, are obligația să folosească cunoștințele sale specializate la formularea de concluzii de constatare tehnico-științifică sau medico-legală<sup>16</sup>. Prin urmare, cadrul procesual al Republicii Moldova oferă posibilitatea ca rezultatele examinărilor preliminare de interpretare a urmelor materiale să fie fixate de specialist într-un raport de constatare tehnico-științifică aparte, sau după caz, dacă acest specialist participă nemijlocit în examinarea locului faptei, să fie incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective, așa cum prevede alin (3) al art.141 CPP RM.

Efectele a astfel de examinări realizate mai frecvent până la pornirea urmăririi penale<sup>17</sup>, posedă forță probantă, în conformitate cu p.4, 7 alin (2) al art.93 CPP RM în vigoare<sup>18</sup>. Dar, legat de acest fapt, putem admite pericolul că, uneori anchetatorul din motive de supraîncărcare pe dimensiunea serviciului ori insuficiență de experiență și profesionalism, se va limita la raportul de constatare tehnico-științifică, fără ca să mai dispună expertiza judiciară necesară după pornirea urmăririi penale.

Acest pericol este legat de faptul că, constatarea tehnico-științifică a specialistului, manifestându-se ca o explicare a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, nu totdeauna sunt suficient de depline, uneori din motive obiective se deosebesc semnificativ de rezultatele cercetării expertale. De aici și concluzia că, legalizarea rezultatelor examinărilor preliminare a urmelor în condiții de teren și acordarea forței probante concluziilor acestora, nicidecum nu trebuie recunoscută de valoare echivalentă conceptului efectuării expertizei în stadia pornirii urmăririi penale.

Esența expertizei judiciare poate fi dedusă din alin (1) al art.142 CPP RM care statuează că ea „se dispune în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sunt necesare cunoștințe specializate în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii”<sup>19</sup>. Deci, este vorba de cercetarea împrejurărilor cauzei în baza cunoștințelor specializate. Deținerea de către o anumită persoană a astfel de cunoștințe prezintă principala condiție de o antrena la efectuarea expertizei. Tocmai pe baza a astfel de cunoștințe se formează genurile și tipurile de expertiză prevăzute de Nomenclatorul expertizelor judiciare a R.Moldova<sup>20</sup>.

16 Codul de procedură penală al Republicii Moldova

17 Recomandarea nr.38 din 23.04.2013 a CSJ RM „Cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent la declanșarea urmăririi penale”. [www.csj.md](http://www.csj.md)

18 Codul de procedură penală al Republicii Moldova,

19 Ibidem

20 Hotărârea de Guvern a Republicii Moldova nr.195 din 24.03.2017 cu privire la aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.109-118 din 07.04.2017.

Se poate afirma că, cunoștințele specializate prezintă o bază teoretică și practică particulară în vederea soluționării sarcinilor unui anumit gen de expertiză ce înglobează în sine cunoștințele fundamentale ale acestei specialități, desprinse din adâncul vastelor ramuri științifice, metode și mijloace necesare realizării cercetărilor. Pe de altă parte, cunoștințele specializate constituie bază pentru formarea competențelor și competenței expertului judiciar. Prin competențele acestuia este obișnuit a se înțelege volumul de cunoștințe specializate ale expertului necesare pentru realizarea sarcinilor unui anumit gen de expertiză.

Această determinare concordă cu definiția formulată de cunoscutul criminalist rus R.Belkin: “Competențele expertului — ansamblu de cunoștințe în domeniul teoriei, metodologiei și practicii unui anumit gen, tip de expertiză”<sup>21</sup>. Dar, legat de aceasta, credem binevenită complementarea acestei noțiuni cu cunoștințe și din legislația procesual-penală ce țin de instituția expertizei judiciare la general, drepturile și obligațiile expertului, în special. În ce privește competența expertului trebuie spus că acestei noțiuni i se imprimă gradul de însușire de către subiectul în cauză a acestor cunoștințe, a teoriei și metodicilor expertale.

Activitatea expertului este orientată, întâi de toate, spre soluționarea acelor sarcini care au fost formulate în fața lui de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată. Însă elucidarea acestor sarcini în mare măsură depinde de competențele și competența expertului judiciar care permit determinarea căilor de relevare și studiere a însușirilor și caracteristicilor obiectelor prezentate la expertiză și care conțin în sine anumite informații despre evenimentul investigat. În rezultatul cercetărilor sale, expertul stabilește un anumit fenomen, fragment al realității care anterior prezenta obiect al activității umane. În așa fel, expertul, posedând cunoștințe specializate și folosind diverse metode și mijloace științifice, stabilește fapte obiective sau își exprimă opiniile sale despre aceste fapte care, în fond constituie obiectul probatoriului și care, uneori pot coincide cu obiectul expertizei.

Stabilirea unor fapte și obținerea de probe în dosarele administrate se realizează pe parcursul tuturor stadiilor urmăririi penale și cercetărilor de judecată. Însă de etapa constatării acestor fapte într-o măsură foarte mare depinde și momentul descoperirii infracțiunii, inclusiv pe urme proaspete, demascarea făptuitorului, stabilirea adevărului judiciar etc. Mai mult, de obținerea informației necesare la momentul oportun prin efectuarea expertizei nu rareori depinde soluționarea chestiunii de a accepta sau a refuza cererea de pornire a urmăririi penale. Tocmai de aceea, susținem opinia unor specialiști din domeniul criminalistici și nu numai, care argumentează necesitatea reglementării dispunerii expertizei în etapa intentării dosarului penal<sup>22</sup>.

Aceste propuneri, în contextul studiului nostru, le considerăm actuale, întrucât fixarea normativ-procesuală a efectuării expertizei până la pornirea procesului

21 Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. М.:БЕК, 1997, с.264.

22 Chiotici Dr. Expertiza situațională a locului faptei — formă de aplicare a cunoștințelor specializate. În: Revista Română de Criminalistică, nr.3, iunie 2018, vol.XIX, p.2892-2897.



penal va permite a soluționa și o altă problemă — aprobarea posibilității principale de a efectua expertize la locul faptei, inclusiv și șansa efectuării a astfel de expertize, numite situaționale, în paralel cu efectuarea cercetării la fața locului. Obiectul expertizelor în cauză pot fi nu numai urmele și obiectele izolate dar și însuși locul faptei în ansamblul lui cu totalitatea de urme, obiecte, substanțe etc.

Actualmente, recomandarea nr.38 din 23.04.2013 a CSJ RM<sup>23</sup> statuează că, din momentul sesizării sau autosesizării până la darea ordonanței de începere a urmăririi penale, înăuntrul acestui termen de 30 de zile, organul de urmărire penală, pentru a verifica bănuiala rezonabilă că a fost comisă o infracțiune, poate efectua, pe lângă audierea martorilor, cecetarea la fața locului, prezentarea spre recunoaștere, experimentul, examinarea corporală, examinarea cadavrului — și constatarea tehnico-științifică și medico-legală. Prin urmare, în acest răstimp, adică până la pornirea urmăririi penale, contrar unor recomandări<sup>24</sup>, nu poate fi dispusă și efectuată expertiza, ci doar o constatare.

Cu toate acestea, urmează de subliniat că, tendința practicii de urmărire penală actuală este de a realiza oricare acțiune procesuală, dacă aceasta nu impune obținerea autorizației judecătorului de instrucție. Printre acestea poate fi cuprinsă și expertiza criminalistică situațională a locului faptei. Acest lucru poate fi dedus din Instrucțiunea metodică aprobată de Consiliul consultativ al DGUP a IGP al MAI RM din 03.09.2013 care recomandă că, dacă pentru ordonarea expertizei nu este necesară autorizația judecătorului de instrucție este posibil a o efectua atât până la începerea urmăririi penale, cât și în cadrul procesului penal, cu condiția că a fost înregistrată sesizarea cu privire la infracțiune<sup>25</sup>. Deci, în cazul în care ofițerul de urmărire penală adoptă hotărârea de a dispune expertiza situațională complexă nemijlocit în cadrul efectuării cercetării la fața locului, emite ordonanța care va cuprinde pe lângă motivele ordonării și expertii concreți, cărora li se va pune în sarcină soluționarea problemelor indicate în ordonanță. În astfel de situație, cercetarea tabloului material al locului faptei, realizat de specialiști va coincide cu prima etapă a investigațiilor expertale — etapa examinării de expertiză.

Cercetătorul Dr. Chiotici scrie, pe drept că „astfel de expertize se impun cu preponderență la cercetarea diverselor incidente (avarii, catastrofe, explozii tehnogene și criminale, omoruri, incendii devastatoare de proporții, accidente rutiere etc.), adică a unor evenimente, în care intervine nu pur și simplu subiectul infracțiunii dar un sistem de elemente (agresor-jertfa; șofer-pieton ș.a.) ceea ce necesită și o abordare sistemică”<sup>26</sup>.

23 Recomandarea nr.38 din 23.04.2013 a Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent până la declanșarea urmăririi penale // [www.csj.md](http://www.csj.md)

24 Recomandarea DGUP IJP a MAI RM nr.11/34 — 2889 din 04.09.2013 // [www.igp.gov.md](http://www.igp.gov.md)

25 Instrucțiunea metodică Nr.11/34 — 2889 din 04.09.2013 aprobată la Consiliul consultativ al DGUP a IGP al MAI la data de 03 septembrie 2013// <http://www.igp.gov.md>.

26 Chiotici Dr. Expertiza situațională a locului faptei — formă de aplicare a cunoștințelor specializate. În: Revista Română de Criminalistică, nr.3, iunie 2018, vol.XIX, p.2895.

Este de la sine înțeles că cercetarea stării de fapt a locului infracțiunii nu se va termina nemijlocit la locul faptei, dar se vor perpetua și în cadrul laboratorului — a urmelor și altor materiale de probă ridicate din scena infracțiunii ceea ce, de fapt, este deja un obiectiv expertal. Este greu de negat și faptul că cercetările îndeplinite nemijlocit la fața locului sunt deosebit de prețioase, deoarece permit a cuprinde și a descoperi o diversitate mult mai mare de caracteristici criminalistice relevante a obiectelor din perimetrul locului faptei și a câmpului infracțional în ansamblul. Și aceasta pentru că obiectele se examinează nemijlocit în mediul unde acestea sunt localizate, în conexiunea lor cu alte obiecte și fenomene.

Determinarea acestor legături corelative și a interdependențelor dintre obiectele stării materiale de fapt va facilita, fără îndoială, și stabilirea legăturii acestor lucruri cu evenimentul infracțional. În baza acestor rezultate se va soluționa și întrebarea dispunerii a altor expertize judiciare efectuate în condiții de laborator. Mai mult, tocmai rezultatele cercetărilor expertale nemijlocit la fața locului permit a descoperi la momentul oportun anumite urme care ușor pot fi alterate de anumiți factori obiectivi ai locului respectiv. Nu în ultimul rând, expertizele situaționale efectuate la locul faptei permit a elabora operativ ansambluri de măsuri procesual criminalistice de descoperire pe urme proaspete a infracțiunii comise.

Acestea sunt opiniile noastre cu privire la noțiunea de „cunoștințe specializate“, problemele aplicării lor la fața locului, rolul specialistului în cadrul cercetării la fața locului și utilizarea rezultatelor expertizelor efectuate în condiții de teren în vederea descoperirii pe urme proaspete a infracțiunilor.